

De voluntate dei

pis in malū. Sicut de saul legi penitus
isse deum: q̄ constituisse eū regez. Vel
sicut nūc videmus in p̄lo iudeoz actiū
qui cū esset p̄ls dei ob impietate suam:
facti sunt synagoga sathane. De malo
vero bonum sicut accidit p̄lo gētūz q̄
ante p̄ls dyaboli: mō factus est dei: hec
quippe mō occulto dei iudicio iudas p̄-
ditor: de ap̄latus gradu lapsus: in infer-
ni baratro demersus est: iatro x̄o post
crimen rapacitatis de cruce ad paradi-
sum translatus est. Hanc quoq̄ muta-
tōem de bono ad malū dictum est: siue
de malo ad bonum vt dictū est: que oc-
culto iustoz iudicio dei per seueritatez
iusticie siue per misericordiaz eius fiat:
penitētiā dei dicimus: quod expressi-
us in libro. Jeremi scriptum est. Non
penitere dei est statuta mutare nllō mō
vt est illud in psalmo. Jurauit domin⁹
et non penitebit eum: id est pater ad fi-
lium tu es sacer. in eternum. Sacerdos
dei patris dictus est filius dei. nō secū-
dum diuinitatem: sed scdm hūanitatez
in qua se pro nobis p̄passionem ⁊ mor-
tem suam acceptabile sacrificiū deo pa-
ter obtulit: vt esset sacerdos qui ⁊ sacrifi-
cium est. Obluisti dicis deus: cū quis
busdaz impijs et peccatoribus non mi-
seretur: quod vtiq̄ nō facit per crudeli-
tatem que in deo nō est: sed p̄ occultum
iustūq̄ dei iudiciū. Indurare dicis de⁹
quorūdam maloz corda: sicut de pha-
raone rege egipti scriptū est: nō q̄ op̄s
deus p̄potētiā suā eozū corda indu-
rauit: q̄ impiū est ita credere: sed exigē-
tibus eozum culpīs: cuz duricia cordis
quā sibi ipsi oīa mala p̄petrāda nutriunt
nō auferi quasi illos ip̄e induret: quos
iudicio indurari p̄mittit. Dormire dei ē
cū vnigenitus filius patris in assumpta
carne mori dignatus est p̄ nobis: cuius
mors recte somnus p̄dictus est. ip̄o di-
cente per Jeremi. p̄p̄tām Ideo quasi
de somno excitatus ⁊ iudi. Et somnus

mutare: ⁊ aut de bono exigentibus cul-
mēs dulcis ē mihi. Aliter dormire dicis
de⁹ cū fides ei⁹ inter p̄speritates huius
mūdi et inter quorūdā corda fidelū nō
vigilat ⁊ dormit. Hāc dormitōez ip̄e tūc
significabat cū in mari inter fluctus ma-
ris dormiuit. Vel certe dormire dei est
anxijs tardius subuenire: sicut est illud
in psalmo. Exurge quare obdor. domi-
ne. Vigilare dei est indefensioem elcto-
rum suoz et vltionē inimicorū suozum
se manifestum demonstrare.

Explicat expositio membroz vesti-
metozum ⁊ actuum dei.

Incipit liber Anselmi Episcopi de
voluntate dei.

Humana ratio cū de deo semp debeat
tractare: et ad laudē eius
aliquid cōueniēter dicere
noīa per que p̄p̄e loquatur nō habet:
sed noīa hoibus data et imposita acci-
pit: et p̄ ip̄m effectū omnipotētiā ei⁹ sal-
tem v̄ tenui oīoe aperire conat: et hoc
facit ex istis rebus colligēs effectū vo-
lūtatis dei scdm occultā iusticiā v̄ secū-
dū miā: vel scdm ire ip̄ius vindictaz.
Ad incōprehensibile em̄ deitatis p̄p̄e-
tatem aspirare non p̄t. Hinc nos quoq̄
de volūtate dei aliquid dicere cupiētes
actum rex adtēdimus: qm̄ ad ip̄ius cel-
situdinis culmē anhelare nō valemus.
Volūtatem igit dei appellam⁹ q̄cqd in
nobis ip̄e misericorditer opatur reuocā
donos ab errore vel p̄e confirmādo ius-
ticie. Volūtas quoq̄ dicis pena et re-
p̄batio quorūdā dei occulta: districtōe
facta iusticie. Volūtas dei est vt breui-
ter dicā quicqd sit: vt fieri inuenitur in
creaturis. Sed dicis si oīa p̄cedūt ex
volūtate dei: quā constat semp bonam
et rectam esse: tunc oīa et recta sunt: ⁊ si

Liber Anselmi

hest: tunc frustra iudicatur aliquis ini-
quus: vt dānat̄ impius: quod fateri cō-
trariū inuenitur catholice fidei. **Dicē-**
dū est igitur volūtātē dei multipliciter
accipi: vt quicquid postea opponat sine
omni difficultate opulentiū aperiatur
Volūtas itaq; dei accipit̄ aliquādo in
scripturis equipollens omnipotenti suo p̄-
scientie: et ordinatōi sagaciter omnia dis-
ponēti: vnde dicit̄. **O**ia quēcūq; volū-
it̄ dñs fecit. hoc est quicquid deus ab eter-
no facturū se ordinauit nihil in expletū
reliquit. **A**ccipit̄ etiā dei voluntas no-
men rex̄ secūdū quendam effectū mise-
ricordie dei: vt ibi vult deus oēs saluos
fieri quod est dicere: facit̄ factos velle vt
oēs saluificat̄ quod ipse tamē vult hoc ē
non disposuit: sed factos facit velle dei
et proximi inspirādo dilectōem: qua di-
lectōe nō incōueniēter fiūt in ecclia ora-
tiōes a factis: p̄ scismaticis et hereticis
iudeis quoq; et gētilibus. **I**nstitutio di-
uina dei volūtas nō improprie appellat̄
Deī aut̄ institutio in duo diuidi potest:
in p̄cepta diuinā scripturā: et in legē
naturalez quēcunq; homini insita ē na-
turalis: que ē qđ tibi nolueris alteri ne
feceris &c. **Q**uicūq; obuiat: dei volūta-
tem non seruat. **P**recepta etiā diuinā
scripturā: et recte obseruatōes ecclesia-
rum. volūtas dei non immerito appella-
tur: quibus quicūq; obseruat̄ur non ac-
quiescit: a dei voluntate deuiare penit̄
cum tamē ab ordine p̄scientie eius nul-
latenus valeat exorbitare. **E**cce volun-
tas dei quatuor modis accipit̄ a docto-
ribus: magistris: scilicet pro sciētia dei:
pro volūtatē sanctorū: qui volunt et in-
iustos charitatiue saluari: p̄ ratōe hūa-
na: quarto p̄ p̄ceptis diuinis. **S**i q̄s
vero oculo mentis hos modos cōside-
rat: non ulterius in die volūtatē deter-
minanda impeditus laborabit: s̄ vocis
acceptōe fidelit̄ intēdens ingenio de ver-
bis facile diiudicabit. **I**taq; cuz dicitur

adulterium vel homicidiū vult vt non
vult deus fieri. **H**ec vero p̄positōes nō
repugnant sibi: nec contradicunt: ambe
eū vere sunt: et indubitabiles: si q̄s hu-
ius vocis equiuocatōem multiplices q̄
est vult fideliter attendat. **N**az de^o vult
adulterium hoc est p̄scit̄ p̄uidet. **U**nde
de nullus dubitat quia omnia videt: et
omnia p̄scit. **I**tem nō vult hoc est nō p̄-
cepit̄ vel mentibus fidelit̄ inspirādo nō
facit velle. **V**el non vult deus adulteri-
um: id est ex vi rationis anime: ex natu-
rali scilicet lege data a deo: nō habem^o
q; quis in hec: nec etiā in alio debeat of-
fendere proximū. **I**uxta has aut̄ deter-
minatōes potest quilibet has dei volū-
tates determinare aperte. **S**ed viden-
dum est quoddā satis subtilius: qđ oc-
currit huic. de voluntate disputationi
Nam volūtatē dei voluntas hominis
adheret plerūq; sed inde damnatur ho-
mo volūtatē dei quoq; non adheret ho-
minis volūtas: et inde remuneratur ho-
mo. **I**tem vult homo quod nō vult de-
us: et habet inde premiū a deo: nō vult
homo quod vult deus: et inde cōsequi-
tur laudem: et multis alijs hanc volun-
tatem variari modis sagariū industria:
per se poterit indagare. **S**ed nūc ad ex-
positōem supradictorū redeamus vult
deus quod vult homo: si damnose: vt
homicidiū: vel adulteriū: quod vult
de^o hoc est p̄scit̄: sed homo etiā hac
voluntate damnatur. **P**rohibitū est enim
ei. **V**ult deus vt pater alicuius moriat̄
vel vult alicuius hominis mortē quod
homo nō vult affectu naturali: vel com-
passione proximi: et remunerat̄ ex h̄ ta-
li affectu: si in ceteris regulam recte vi-
uendi non exceßerit: in omnibus tamen
que vult: et que facit diuine volūtatē cō-
cordare intendit: et nihil cōtra eū facere
disponit: q; tūc t̄m est bōa volūtas hūa-
na qñ vult illud qđ de^o vult illā velle et
sic cōcordat diuine q̄ magis est hūane.

De cōcordiā presciētīe ⁊ predestinatorū

Magna quidem voluntas dei incomprehensibilis est: sicut ipse deus contra quā vult homo quia nō plene eā cognoscit: quod in futuro erit. In presenti vō quosdā effectus eius percipit scōm pceptionē vlt phibitōez: et ill' obedīt. In hijs autē supdictis nō ē equū intelligere aliquē aliqd falsū vel supflūū dictū fuisse: vel cōtra factōz auctoritatē. Dicit em̄ Augustinus in ench. Propterea magna voluntas eiusdē dñi exquisita in oēs volūtates eius: vt et miro et in effabili mō nō fiat pter volūtate eius qd etiā cōtra ei' volūtatem fit: quod non fieret si non sineret: nec vtiq; nolens sunt: sed volēs. nec sineret bonus fieri male nisi oēs. et de malo posse facē bene. Est ⁊ alia hui' voluntatis diuisio. Alia em̄ p̄t dici efficiēs. Alia approbans alia pcedēs. Alia pmittens. Efficiēs volūtatis in deo facit qcqd vult efficiēs in hoīe: quod potest hō et vult ipō actu. Approbans est que approbat aliquid ⁊ hec ad homiēm pertinet et ad deū approbans in deo est que vult oēs saluos fieri qm̄ nulluz phibet quātū ad se saluū fieri immo si quis ad hec laborat' approbat. Patens est quidē que sit approbans in homine. Concedēs est que concedit vt fiat aliquid. Concedente autē volūtate vult deus vt homo qui melius non pposuit vxorem ducat. Permittēs voluntas est que permittit aliquid fieri et si displiceat quādoq; et hoc mō dicit' deus velle mala que pmittit fieri vnde dicit' quez vult indurat et cui vult miseretur Augustinus de ciuitate dei. Cum dicitur deus mutare volūtatem vt quib' lenis erat. (Verbi grā) Reddatur asper illi potius q̄ ipse mutatur sicut mutatur sol oculis sauciatis et asper quodāmodo ex miti et ex delectabili molestus efficitur cum ipse apud se maneat idem qui fuit. Dicitur etiā voluntas dei q̄ facit in cordibus obedientium mandatis eius de qua dicit apo-

stolus. Deus qui operat' in nobis ⁊ velle scōm hanc volūtatem etiā velle dicit' quod ipse nō vult sed ipse suos id volentes facit sic orant p quibusdam pie sancteq; inspirati ab eo sancta voluntate ⁊ quod orant nō facit. Secūduz vero volūtatem suaz que eius presciētia sempiterna est omnia quecūq; voluit fecit non solum preterita vel p̄sentia sed etiā futura. Sic. Deus vult omnes hoīes saluos fieri id est nulli saluatur: nisi quos vult saluari vel de omni genere hoīm aliqui saluatur. Vel vult omnes saluos fieri: id est non cogit aliquē damnari. Itē de coniuge in fidei dimittendo dicit opoztet non dimittat quia et si licet nō expedit. Item in libro de paruulorū baptismo. Sicut bono male vti maluz ē. Sic malo bene vti bonū est.

Explicit liber Anselmi de voluntate dei.

Incipit tractatus Anselmi Cantuarien. archiepiscopi de concordia p̄sentie ⁊ predestinationis et gratie dei cum libero arbitrio.

Detrīb' illis questionibus i quib' dei presciētīe atq; predestinationi nec non et gratie liberū arbitrium repugnare videt' quod mihi deus dignabitur aperire trutabo ipso adiuuēte: scribendo ostēdere.

Et presciētia dei videatur discordare a libero arbitrio quod nō est.

Videt' quidem presciētia dei ⁊ liberum arbitrium repugnare: qm̄ ea que deus prescit: necesse est esse futura: et que per liberū arbitriū fiunt nulla necessitate pueniunt. Sed si repugnant impossibile est simul et p̄scientiam dei esse que omnia preuidet ⁊ aliud p libertatē arbitriū fieri. Que impossibilitas si ab eē intelligit' repugnā